մաութենից։ Ընտրութիւնները կը կատարվեն չափաւոր հանրապետական ուղղութեամբ և աչքի առաջ չեն ունենայ սահմանադրութեան վերաքննութիւնը։ Այնուհետև մինիստր Ֆերրի մանացոյց եղաւ արմատականների անզօրութեան և այն վերանորոգութիւնների վրա, որոնց իրագործել են չափաւոր հանրապետականները։ Նա յայտնեց, որ հանրապետութիւնը ժողովրդի վճարած հարկերը 260 միլիոնով փոքրացրել է։ Ապագայ ընտրութիւնների իսկական նպատակն է մինչ այն ատիճան թուլացնել միապետականներին, որ, եթէ մինչև անգամ նրանք միանան արմատականների հետ, այնու ամենայնիւ անկարող լինեն վնասել հանրապետութեանը։ Երկիր վրդովված չէ, շարունակեց Ֆերրի, այլ ընդհակառակը բաւական է, տեսնելով իրագործված վերանորոգութիւնները, տեսնելով, որ Ֆրանսիան ոչնչացրած չէ, որովհետև նրան անկարելի է ոչնչացնել։ Հանրապետութեան համար անհրաժեշտ է բոլոր կուսակցութիւնների միաբանութիւնը և Գրեվիի խոհեմութիւնը։

Մարսելից հաղորդում են, որ յունիսի 7-ին առաւօտեան 8 ժամից մինչև երեկոյեան 11 արիւնահեղ կռիւ է եղել իտալացիների և ֆրանսիացիների մէջ։ Ասում են, որ երեք մարդ սպանված են և շատերը վիրաւորված։ Քաղաքային խորհրդարանի նիստերը անընդհատ շարունակվում են։ Քաղաքի հիւրանոցները փակված են։ Մարսելի զանազան մասերում կռիւը շարունակվում է։ Հանրապետական պրոկուրորը արդէն քննութիւն է սկսել և 65 մարդ կալանաւորված են։

Հանրապետութեան նախագահ Գրեվի յայտնել է մի քանի պատգամաւորներին, որ նա չի այցելի Ֆրանսիայի հարաւային մի քանի նահանգները, որովհետև շատերը այդ ճանապարհորդութիւնը կարող են նրանով մեկնել, որ Գրեվի կամենում է ազդել պատգամաւորների ապագայ ընտրութիւնների վրա։

Ֆրանսիական լրագիրները միաձայն պախարակում են զինուորական ծառայութեան ժամանակամիջոցի փոքրացնելը։ Միայն „République Française“ լրագիր պաշտպանում է այդ օրինագիծը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Յունական մինիստրութեան մէջ մի քանի փոփոխութիւններ կատարվեցան, որոնք արտաքին գործերի հետ ոչինչ յարաբերութիւն չունեն։ Կօրինֆի պարանոցը փորելու և նրան ջրանցք դարձնելու մասին պայմանագիրը յանձնվեցաւ գեներալ Տիւրին, որ այդ գործին ձեռնարկում է Լեսսեպսի հետ։ Այդ ձեռնարկութիւնը մտադրված էր դեռ հին ժամանակներում և Ներոնի թագաւորութեան ժամանակ աշխատանքները ըսկսված էին։ Բելգիական երկրաչափը ուղևորվեցաւ Կօրինֆ աշխատանքների համար պատրաստութիւններ տեսնելու նպատակով։ Գործը աշունքին կը սկսվի։ Ջրանցքը պէտք է պատրաստ լինի հինգ տարուց յետոյ։ Զմեռ ժամանակ վտանգաւոր Մատապանի մօտ իւրաքանչիւր տարի անցնում են 1,300 փօստային շոգենաւեր, նոյնքան առևտրական և մասնաւոր և 300 պատերազմական։ Ջրանցքը փորելուց յետոյ Ադրիական ծովից գնացող շոգենաւերը 24 ժամ կը վաստակեն, Իտալիայից գնացողները 14—18, իսկ Գիբրալտարից 8 ժամ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ-ՐՈՒՄԵԼԻԱ

Ֆիլիպօպոլից հաղորդում են, որ Ռումելիայի մէջ եղած պատգամաւորների ընտրութիւնների ժամանակ կուսակցական կռիւները մինչև այժմ չեղած չափերի են հասել։ Նահանգներից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ մի քանի ընտրողները մինչև անգամ անձնական անբաւականութիւններ են ունեցել, այնպէս որ ընտրութիւնների ժամանակ պատահած անկարգութիւնների պատճառով ներկայումս բաւական շատ քրէական գործեր են սկսված։ Արմատական և չափաւոր կուսակցութիւնները կարողացան հաւասար թուով պատգամաւորներ ընտրել։ Ընդամենը պէտք է 18 պատգամաւորներ ընտրվէին, որոնցից 9 չափաւորներ են, իսկ մնացածները արմատական։ Պատգամաւորներից 16 մարդ բոլգարացիներ են, իսկ երկուսը թիւրք։ Մինչև անգամ Ֆիլիպօպոլի մէջ քաղաքական կռիւը չափազանց աղմկալի էր։ Այդտեղ բոլգարացիները ընդդիմադրում էին թիւրքերին և յոյներին։ Երբ կասկածելի դարձաւ, որ բոլգարացի կանդիդատը կարող է ստանալ ձայների մեծամասնութիւն, Ֆիլիպօպոլի եպիսկոպոսի միջնորդութեամբ բոլգարացի կուսակցութիւնները միացան և համաձայնութեամբ քուէարկեցին։ Այնու ամենայնիւ թիւրք կանդիդատը ձայների նշանաւոր մեծամասնութիւն ստացաւ։

Ադրիանոպոլից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ այնտեղ սպասում են Ռէուֆ-փաշայի վերադարձին, որին համակրում է այդ վիլայեթի ամբողջ ազգաբնակութիւնը։ Ռէուֆ-փաշա նոյնպէս ցանկանում է վերադառնալ և նրա կուսակիցների կարծիքով այդ ցանկութիւնը կը կատարվի։

ԻՏԱԼԻԱ

Հռոմի ամսագիրներից մէկի մէջ „Զօրքեր և քաղաքականութիւն“ վերնագրով տպվեցաւ գեներալ Մեցցակապօի յօդուածը, որով հեղինակը աշխատում է ապացուցանել, թէ Իտալիան իր զինուորական ոյժերը պէտք է յաւաջնէ և հասցնէ այն դրութեանը, որի մէջ գտնվում են այլ ազգութիւնների զօրքերը։ Այդ գործը անհրաժեշտ է ոչ թէ նուաճողական նպատակների, այլ Իտալիայի անկախութիւնը պաշտպանելու համար։ Հեղինակը ապացուցանում է, որ վերջին պատերազմների փորձերը անհրաժեշտ են դարձնում ամրոցների կառուցանելը։ Գեներալ Մեցցակապօ խորհուրդ է տալիս իտալական պարլամենտին մի անգամից հաստատել զօրքերի դրութիւնը բարելաւելու համար անհրաժեշտ գումարը և նրա հատուցումը բաժանել երեք տարիների վրա։ Վերջը նա աւելացնում է, որ Իտալիայի զինուորական ոյժերի բարձրանալը եւրոպական քաղաքականութեան համար մի գրաւական կը լինի։

Իտալիայի մէջ երկու անգամ միմեանց ետևից պատահած մինիստրական դժուարութիւնները ստիպեցին պարլամենտին զգուշութեամբ գործել։ Ազատամիտ կուսակցութեան անդամները համոզվեցան վերջապէս, որ աւելի հեշտ է կորցնել իշխանութիւնը, քան թէ նրան ձեռք բերել։ Նրանք անհրաժեշտ համարեցին գոնեա ժամանակաւորապէս թողնել անձնական հաշիւները և օգնել կառավարութեանը ընտրողական օրինագիծ վաւերացնելու համար, որի ուշացնելու պատճառը միշտ այդ կուսակցութիւնն էր դառնում։

Պարլամենտը արդէն վաւերացրեց ընտրողական օրէնքի գլխաւոր կէտերը և այդ աջողութեան պատճառը նոր մինիստրութեան եռանդուն ընթացքն էր։

Ընտրողական օրէնքի հեղինակ՝ արդարութեան մինիստրին բաւական դժուար էր հերքել իր բազմաթիւ հակառակորդների ասածները։ Նրա ճառը շարունակվում էր երկու նիստ և երևում էր, որ այդ մասնագէտը հարցը բազմակողմանի ուսումնասիրել է և անուշադիր չէ թողել հարցին վերաբերեալ պատմական և վիճակագրական տեղեկութիւնները։ Դրանից լաւ պաշտպան կառավարչական օրինագծի համար անկարելի էր գտնել։

Այսպիսով ընտրողական վերանորոգութիւնը երևակայութենից իրականութեան է հասել։ Այսուհետև վիճաբանութիւններ կարող են ծագել ընտրողական եղանակի մասին։

ԱՆԳԼԻԱ

„Daily News“ լրագրի խօսքերի համեմատ անգլիական կառավարութիւնը մի շրջաբերական ուղարկեց Միացեալ-Նահանգների կառավարութեանը, որ ուշադրութիւն է դարձնում Ֆենիիների ցոյցերի վրա, որոնց կենտրոնատեղին Նիւ-Եօրկն է։ Իրլանդական վարչութիւնը արգելեց ժողովներ Կիլդարի և Մենագի մէջ և ազգարարութիւններ հրատարակեց, որոնք համոզում են ազգաբնակութեանը չը մասնակցել կօրկի կոմսութեան մէջ լինելու ժողովներին։ Դուբլինում կալուածական միութեան ժողովի մէջ արտասանած վերջին ճառերը չափաւոր բնաւորութիւն ունեին։ Ճառախօսները պախարակում էին զօրքերին արած ընդդիմադրութիւնը, որովհետև երկու կողմի ոյժերը հաւասար չեն, բայց համոզում էին ֆերմերներին ընդդիմանալ կալուածատէրերին։

„Doterel“ նաւի կօրուսոը, Լիվերպուլի և այլ տեղերում կատարած յանցաւոր փորձերը ոգևորեցին Միացեալ-Նահանգների Ֆենիիներին, աւելացրին նուիրատուութիւնների չափը և դրդեցին իրլանդացիներին շարունակել իրանց ընդդիմադրութիւնը։ Ամերիկայի Ֆենիիները յայտնեցին, որ նրանք գիտէին „Doterel“ նաւի ճայթեցնելու մտադրութիւնը։

Գլադստոն մտադիր էր առաջարկել համայնքների ժողովին, որ նա շտապեցնի կալուածական օրինագծի քննութիւնը, բայց մինիստրը այդպիսի առաջարկութիւն չարաւ, որովհետև մի կողմից չէր կամենում գայրացնել ընդդիմադրական կուսակցութեանը, իսկ միւս կողմից յոյս ունէր իր ժամանակին վաւերացնել օրինագիծը, առանց սահմանափակելու համայնքների ժողովի

անկմանը և մանաւանդ նրա մահուանը։ Բաղդախնդիր, կեղտոտ, կոյր, նեղ, զզուելի, եսական,—այդ ածականները դուք կը գտնէք ամեն մի քայլափոխում։ Ես կը բերեմ միայն այստեղ բուլգարական «Народный Гласъ» լրագրի խօսքերը Բիկօնսֆիլդի մահուան առիթով՝

Լօրդ Բիկոնսֆիլդ վախճանվեցաւ
Անհետացաւ նա խոր մթութեան մէջ,
Եւ Լօնդօնից մինչև Բատակ
Ամեն ազնիւ մարդ խնդում է։

«Այո—շարունակում է լրագիրը—յիշելու արժանի է այն մարդը, որի անուան հետ չարագուշակ կերպով կապված են մեր պատմութեան վերջին օրերը։ Այդպիսի մարդիկների անունը հեշտ չէ մոռացվում։ Այն մարդը, որ Ներոնի կամ Կալիգուլայի պէս ծափահարում էր սարսափելի թշուառութիւններին, որ իր քաղաքականութեամբ յարուցեց մեր երկրի աւերումը, որ վերջին պատերազմի պատճառը եղաւ, որ երկու միլիոն ժողովուրդ ստրկութեան հասցրեց—այդպիսի մարդը, այո, արժանի է յիշելու, արժանի է և անէծքների։»

Պ. Քաղքցին իրան յատուկ սրամտութեամբ մտաւոր զեղխութիւն է համարում Բիկօնսֆիլդի վրա յարձակվելը, որովհետև նա «Անգլիայի զեկավար էր... Նրա վրա աշխարհը զարմանում էր... հանճար էր»։ Ի՞նչ է դուրս գալիս։ Ամբողջ ազատամիտ մամուլի ներկայացուցիչները, որոնք բոլոր ոյժով յարձակվում են Բիկօնսֆիլդի վրա, մտաւորապէս զեղխված են. արեգակի լոյսի պէս պայծառ և անարատ միտք պահպանել են միայն՝ Կատկովը և «Մեղուի» ուշունցնատուները, որոնք երկրպագում են հանգուցեալ լօրդի յիշատակին։ Ուրեմն. պ. Քաղքցի, ձեր լօգիկայով բաւական է միայն զեկավար լինել, եսականութեան և լրբութեան հանճար լինել և աշխարհ զարմացնել դրանով—որ պատկառելի անուն ժառանգել։ Ուրեմն Բիսմարկի առաջին պէտք է խունկ ծխենք, Մանկունու ձեռքերը լիզենք, Յովհաննէս 4-դի յիշատակը սուրբ համարենք, ձեզ էլ խօ, պ. Քաղքցի Քռի ափում խմբագրատան բալկօնի հանդէպ արձան կանգնեցնենք, որովհետև ուշունցնատութեան հանճար էք... Չէ՞ որ ձեր սրամիտ գլուխը այդ թոյլ է տալիս։

Դուք, պ. Քաղքցի, ինձ անուանում էք մանուկ, կաթնակեր։ Կը նշանակի ես այժմ մի տգէտ և անզարգացած մարդ պէտք է լինեմ։ Եթէ այժմ ես այդպէս եմ, ուրեմն ի՞նչ պէտք է լինէի սրանից 7 տարի առաջ, չէ՞ որ մի բոլորովին յիմար երեխայ... Իսկ 7 տարի սրանից առաջ ես սարսափելի մեղուական էի, և «Մեղուի» մէջ մինչև անգամ մի ինքնուրոյն վէպիկ էի տպել... Լաւ լրագիր էք ունեցել! Վերջապէս դուք ինձ խորհուրդ էք տալիս, որ շատ խոսուտեմ Բիկօնսֆիլդի և Գլադստոնի քաղաքականութիւնը հասկանալու համար։ Ոչինչ չունեմ ասելու։ Դուք փորձառու մարդ էք. անշուշտ մի քանի տարի շարունակ այդ կերակրովն էք սընընդվել, որ այդպէս լաւ հասկանում էք յիշեալ քաղաքականութիւնը։

Ձեզ հետ սրանից աւելի խօսելը աւելորդ է, պ. Քաղքցի։ Մի անխոհեմ հարց միայն կառաջարկեմ ձեզ։ Մինչև երբ պէտք է կերակրէք հայ հասարակութիւնը ձեր անհամ տափակախօսութիւններով և ուշունցներով։ Ախար ժամանակը անցնում է, տարին տարուց յետոյ գլորվում է, հասարակութիւնը զարգանում է, նոր պահանջներ զգում, թարմ և կենդանի մտաւոր կերակրի փափագում,—իսկ ձեզ մօտ՝ նոյն ջուրը և նոյն ջրաղացը, ուղտի պոչի պէս ոչ կարճանում էք, ոչ երկարանում։ Բարացել էք թէ սառել։ Մթթէ կեանքը ձեր և ձերայիններ վրա ոչ մի ներգործութիւն չունի։ Մթթէ 20 տարին ձեզ չը համոզեց, որ ուշունցնատութիւնը, բամբասանքը, ինտրիգաներ լարելը, տգիտութեան սերմեր ցանելը, միամիտների աչքը թոզ փչելը—դա գործունէութիւն չէ կարող համարվել։ Իսկ ամբողջ կէս դար դուք այդպէս էք գործել։ Չէ՞ որ դուք մի քանի անգամ պարզել էք «մամուլի նշանակութիւնը», իսկ ինքներդ ի՞նչ էք անում՝ հակառակում ձեզ ամեն մի քայլափոխում։ Օրինակներ բազմաթիւ են, անհամար են։ Մի քանի կրքոտ անձինք, ինքնասիրութիւնից վիրաւորված լրբաբար ծափահարում են ձեզ և դուք կուրօրէն համոզվում էք, թէ ձեր գործունէութիւնը՝ անհրաժեշտ է, ժամանակակից է։ Սխալվում էք։ Մի գործունէութիւն, որ հիմնված է մտաւոր և բարոյական ազդեցութեան վրա, երբէք անհրաժեշտ չէ կարող լինել։ Կը գայ ժամանակ և մօտ է այդ ժամանակը, որ կեանքի հոսանքը կը թուլացնի, կոչնչացնի այդ գործունէութիւնը, կը մաքրի մեր լրագրութիւնը կէս դար նրա վրա տնքող կեղտից։

Տօրիների և վիգերի քաղաքականութեան հետ ծանօթանալու համար թող «Մեղուի» պատմաբանը կարդայ դր. Ֆիշելի «Die Verfassung Englands» վերնագրով գիրքը. Վիլիամ Լեկկիի «Անգլիայի պատմութիւնը XVIII դարու» և գոնէ ռուս ազատամիտ լրագիրներ ու ամսագիրներ։

Թիֆլիս. Ս. Դաղեանց